

Opinió

Dimecres, 9.7.2014 00h00

Reflexions al voltant del llorentenisme i Fuster

Per Francesc Calafat

Josep Daniel Climent en un **article**, «**Homenatge a Teodor Llorente**»¹, diu que Fuster en un paper de 1959 analitzava les relacions entre Llorente i Mistral, «però sobretot incidia en presentar-los com uns personatges que compartien ideologia, catòlica, conservadora i regionalista, i per tant, eren models a excloure de les tendències actuals de la literatura catalana, una posició discutida actualment per diversos estudiosos». Aquest passatge m'ha provocat un cert desassossec. Per què? Perquè les paraules triades fan la impressió, d'entrada, que el senyor Fuster tenia males arts i va tramar tot un complot amb l'objectiu, permeteu-me que exagere una mica per destacar més el que vull dir, de desprestigiar autors amb una certa categoria o simplement no tenir-los en compte per seguir un model determinat, el llorentenisme, o que Fuster censurava la pràctica d'aquest model estètic pel fet de ser conservador, catòlic i regionalista. No reflexionava per millorar la nostra literatura, sinó per a fotre algú. Pense que Josep Daniel Climent no té cap mala intenció, però amb un judici així podríem qualificar el senyor de Sueca de censor, de mafioset. Si les paraules de Climent expressen més o menys el que acabe d'escriure, em sembla una via poc afortunada d'interpretar l'objectiu de Fuster. És saludable per a la nostra literatura que es revisen les seues opinions, les de Fuster i les de qui siga. La cultura és això, un diàleg constant, aclariments a idees, rèpliques a rèpliques. En una paraula, un tauler de jugades permanents. Una certa cautela en aquest cas no vindria malament, evitaria confusions innecessàries. Si abans semblava que la figura de Fuster estava sacralitzada, des de fa un temps l'obra fusteriana es troba en un

Josep Lluís Bausset, Joan Fuster i Ramon Trullenque

URL curta

<http://opinions.laveupv.com/4011>

procés de revisió. La pèrdua d'autoritat facilita que se'n facen afirmacions amb excessiva alegria, generalitzacions que deformen el sentit original de l'autor. Simplificant podem dir que alguns estudiosos de la Renaixença i de Llorente afirmen que la visió que en va fabricar era reduccionista i malintencionada per raons ideològiques. Si un lector comparteix aquesta opinió, pot tenir la temptació d'estendre-la a tot el que estiga relacionat. D'aquesta forma, si la visió de Fuster respecte a Llorente era tendenciosa, capciosa, automàticament també ho serà tota la literatura que en tinga alguna relació. S'oblida així que el Fuster va fer una antologia on estava tot Cristo, les diferències de valoració entre l'original i els succedanis i els arguments que hi fa servir.

Anem a pams. Fuster no va impedir mai a ningú que escriguera el que volguera. Que jo sàpia la gent va continuar escrivint poesia jocfloralesca i llorentenista i participava en els corresponents festivals folklòrics anuals, fins i tot els seus amics (Bru, Estellés, Valls... hi participaven) i ell va ser-ne alguna vegada jurat. Potser i tot, també hi apostà en alguna ocasió. Si més no, crec que es presenta a alguns Jocs Florals de l'exili, però amb poemes allunyats d'una retòrica mecànica. També escrigué algun poema, ben particular, en la revista fallera *Pensat i Fet*. No li queien els anells per participar en rituals convencionals o populars, si molt convenia. El problema no és aqueix, sinó l'actitud i el propòsit. Els poetes que es movien a l'entorn de la editorial Torre, Fuster entre ells, pensaven que calia renovar el panorama poètic, modernitzar-lo i posar-lo al dia, perquè feia olor a resclosit –a podrit, diria jo–, per causes diverses, algunes d'elles eren el jocfloralisme i el llorentenisme. El diagnòstic era ben encertat. A Fuster no l'irritava Llorente, l'emprenyava l'esclerosi del llorentenisme o del localisme tronat. A mi també, com supose que li passarà a la majoria de lectors mitjanament solvents. Tal vegada convindria matisar: és fàcil, pel temps passat, que ho mirem amb ironia i ulls al·lucinats. Dit d'una altra manera, el problema no és Llorente com a poeta, sinó la prolongació infecta, pel regla general, que han fet bona part dels autoproclamats seguidors o admiradors del director de *Las Provincias*. Una taca d'oli que, abans de la guerra, abocava tones de sucre sobre l'horta, la barraca –un edifici sublim: sovint «temple» o «palau»–, la llauradora –convertida en regina–, el llaurador –sempre bo, treballador i satisfet de la precarietat–, la parra, el pou... Hi havia, és clar, més temes, però aquest tòpic (el tipisme del paisatge, dels personatges...) era aclaparador. Torturador. No era l'única poesia que ho era, tot s'ha de dir. Sempre la mateixa lletra, sempre la mateixa música. Només cal llegir Amadeu Pitarch, Gayano Lluch, Estanislau Alberola, Ramon Andrés Cabrelles... Enric Duran i Torjada és un cas a part. En la postguerra es considerà hereu de Llorente i Fuster en parlà bé en alguna ocasió. Fou molt generós. La seua poesia és reiterativa i embafosa, però bastant superior a la resta. També s'afegiren al joc altres escriptors que volien fer coses diferents, com ara Miquel Duran de València, Daniel Martínez Ferrando, Josep Maria Bayarri... El fet clau no era que en aquesta poesia hi haguera elements conservadors, catòlics i regionalistes, sinó que era una poesia curta de mires i tòpica fins l'avorriment. En aquells anys hi hagué uns quants poetes catòlics i conservadors i Fuster no els va criticar, més aviat el contrari. Vostés poden posar

catòlics i conservadors i Fuster no els va criticar, més aviat el contrari. Vostés poden posar els noms que els parega més oportuns. Si valorar tot això suposava que «eren models a excloure de les tendències actuals de la literatura catalana», tenim un problema, i no es troba precisament en Fuster, sinó en nosaltres que traiem les coses de *mare*, perquè no enfoquem adequadament la qüestió, ja que obviem el context, la perspectiva i l'objectiu de Fuster i de les persones que pensaven com ell.

A més, en aquest afer, jo diria que hi ha implicat un fet pelut: alguns escriptors que defensaven una tradició literària *més valenciana* mantenien una doble postura respecte a la llengua, inclosa la família Llorente. Ja sé que les circumstàncies marquen, però les decisions personals també pesen. Posem un cas significatiu, el d'Enric Duran i Tortajada. El senyor Enric Duran deia que el valencià era un idioma tan digne i universal com qualsevol altre per a «exteriorizar todas las modulaciones y sensaciones anímicas». Això ho deia en *Poesía valenciana, su natural vehículo lingüístico y su proyección universal* (1956). Fins aquí, tots d'acord. La cosa es complica quan, tot seguit, la universalitat es restringeix a la lírica. La prosa, des de la guerra, l'escrigué en castellà. La seua filla, en una entrevista a *Las Provincias*, digué que el seu pare ho tenia molt clar: el valencià per a la poesia i el castellà per a la prosa, perquè –i ja són paraules meues– és el mitjà amb què es traginen les coses serioses. L'home ho practicà conseqüentment, ja que els seus hereus feien servir el castellà i evolucionaren cap a un blaverisme de pedra picada. Els pares no tenen per què ser responsables del que fan els fills, però de vegades tenen alguna cosa a veure. L'home, siga dit de passada, tenia una concepció molt particular del tema poètic: «Afirmo que si la Poesía sentida i producida de esa manera natural [«en su lengua materna, que es la "sangre de su espíritu"»] lleva en sí el "soplo divino", se impondrá y se universalizará a través de todas las fronteras lingüísticas y políticas, a través de todos los tiempos». Com es veu, si el valencià és una llengua divina no cal que siga humana i, per tant, no cal que s'use en els assumptes bruts que afecten la vida diària.

Per tancar la qüestió, no hem d'oblidar que els que han editat o antologat o han aportat alguna valoració literària amb un cert interès sobre Llorente, des de la postguerra ençà, no han sigut els *seus*, per dir-ho d'alguna manera, sinó els *catalanistes* (Carles Salvador, Joan Fuster, Lluís Guarnier...). Tampoc es pot oblidar que durant anys un dels judicis, fet en quatre ratlles, més ponderat i ajustat va ser el de Fuster i que segurament la intervenció de Fuster seria decisiva en la publicació *Poesía valenciana completa* del poeta de «Cartes de soldat», a cura de Lluís Guarnier, ja que en aquells anys les opinions de Fuster tenien molt de pes a l'Editorial 3i4. (Això ho puc dir perquè en aquells moments treballava a la casa i vaig participar en la correcció del llibre esmentat.)

Francesc Calafat
